

Glagolski prilozi

Brvnara za slikara

Slikar žureći se ponovo složi svoj pribor. Dabar, prihvativši bez prenemaganja slikarevu putnu torbu avionske kompanije, krene prema šumi. Gavran se oglasi uzbuđeno grakćući visoko gore u zraku: – Slikar u šumi! Leteći neko vrijeme bez smisla, kao da se u jednom trenutku odlučio prizemljiti. Prativši njegov let, moglo se zamijetiti da je odletio prema šiljastim i zlokobnim vršcima Kaktusovca. Morao je prvi javiti neobičnu vijest.

Brvnara do koje je dabar doveo slikara bila je sagrađena izuzetnom vještinom marljivih graditelja. Smjestivši se uz širi potok, imala je udobnost starinskih krušnih peći i dovoljno prostora za slikarevu neveliku prtljagu. Vješti drvosječe dabrovi oblikovali su je od glatkih, mudro odabranih oblica, prilagođavajući je vještoto okolini.

(Sunčana Škrinjarić, *Slikar u šumi*, ulomak)

S kim se druži slikar? Zašto književnica dabrove naziva vještim drvosječama?

Promotri sljedeće rečenice. Koliko je glagola u svakoj od njih?

Slikar žureći se složi svoj pribor.

Prihvativši putnu torbu, dabar krene prema šumi.

Svaka od gornjih rečenica ima dva glagola. Jesu li to složene ili jednostavne rečenice?

Pazi! Predikat je onaj glagol koji je u licu.

Slikar žureći se složi svoj pribor.

Prihvativši putnu torbu, dabar krene prema šumi.

Usporedi:

PON

Slikar žureći se (glagol) ← KAKO? ... *složi svoj pribor.*

Slikar žurno (prilog) ← KAKO? *složi svoj pribor.*

Glagolski oblik *žureći (se)* u rečenici ima istu službu kao i prilog *žurno*. Od glagola *žuriti (se)* nastao je prilog *žureći (se)*.

Glagolski su prilozi prilozi nastali od glagola.

Glagolski su prilozi u rečenici priložne oznake – dopune predikatu. Kao i drugi prilozi, oni su nepromjenjive riječi.

Dokaži tvrdnju o nepromjenjivosti glagolskih priloga mijenjajući rod i broj subjekta u gornjemu primjeru.

Kazuju li glagolski prilozi vrijeme vršenja radnje koju izriču?

Usporedi vrijeme radnje izrečene predikatom i glagolskim prilogom:

PON

POV

Gavran se ogласи grakćući ...

... prihvativši torbu, krene ...

– **istovremeno** s ogласи i grakće

– **prije** prihvatі torbu, pa onda krene

Razlikujemo dva glagolska priloga:

- glagolski prilog sadašnji** – njime izrečena radnja vrši se istovremeno kada i radnja predikata. Naziva se i particip prezenta.
- glagolski prilog prošli** – njime izrečena radnja vrši se prije radnje predikata. Naziva se i particip perfekta.

Utvrđi način tvorbe glagolskih priloga.

Glagolski prilog sadašnji

3. l. mn. prezenta + nastavak → glagolski prilog sadašnji

žure, grakću, lete, prilagodavaju + -ći → žureći, grakćući, leteći, prilagodavajući

Pomoćni glagoli: *biti, htjeti → budući, hoteći*

Glagolski prilog sadašnji tvori se samo od **nesvršenih glagola**.

Glagolski prilog prošli

osnova + nastavak → glagolski prilog prošli

a) osnova završava na otvornik nastavak **-vši**

prihvati-ti, ispratiti-ti, smjesti-ti + -vši → prihvativši, isprativši, smjestivši

donije-ti, legnu-ti, naslika-ti + -vši → donijevši, legnuvši, naslikavši

b) osnova završava na zatvornik nastavak **-avši**

moći (mog), isplesti (plet), doći (doš-ti) + -avši →

mogavši, ispletavši, došavši

Pomoćni glagoli: *biti → bivši, htjeti → htjevši/hotjevši*

Glagolski prilog prošli mogu imati svi glagoli, ali je običniji od **svršenih glagola**.

Glagolski prilozi tvoreni nastavcima *-v, -av* (npr. *prihvativ, došav*) danas se rijetko koriste i imaju izrazitu izražajnu vrijednost, zvuče starinski (arhaično).

 Usporedi PO izrečene glagolskim prilogom:

PON	PON → PON ← POM
... <i>oglasi se grakćući</i>	... <i>oglasi se uzbuđeno grakćući gore u zraku</i>
PON	PON ← O
<i>Prativši, moglo se ...</i>	<i>Prativši njegov let, moglo se ...</i>
POU	POU ← POM
<i>Smjestivši se, imala je ...</i>	<i>Smjestivši se uz širi potok, imala je ...</i>

Glagolski prilog u rečenici može imati službu različitih priložnih oznaka. Kao i drugi glagolski oblici, može imati svoje glagolske dopune: PO i O.

Nalazi li se glagolski prilog ili njegov skup **na prvome mjestu** u rečenici, **uvijek se odjeljuje zarezom**.

Glagolski prilog odjeljuje se zarezom i ako je umetnut ili naknadno dodan.

Npr.

Dabar, prihvativši ... torbu avionske kompanije, krene prema šumi.

 Koju službu imaju glagolski prilozi u sljedećim rečenicama?

Usporedi:

Ležeći, nećemo mnogo napraviti.

Osvježavajući se, popili smo napitak.

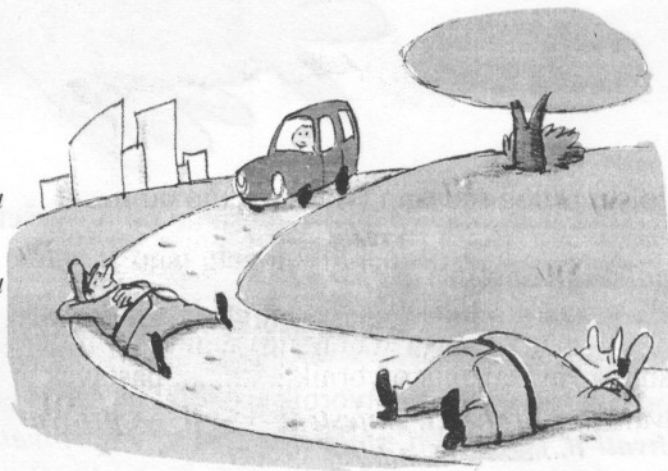
“Ležeći policajci” korisni su na cestama.

Osvježavajući napitak nas je rashladio.

Čestom uporabom neki glagolski prilozi postaju pridjevi. Mogu se sklanjati, a u rečenici su atributi.

Noseći (prilog, POU) *teret mosta, stupovi su napukli.*

Noseći (pridjev, m. r. N mn., at.) *stupovi su napukli pod teretom mosta.*

Pazi!

Uspio je slijedeći (prilog, PON) *svoj put.*

Slijedeći (pridjev, m. r. A jd., at.) *put bit će bolje.*

Glagolski prilozi u učestaloj atributnoj svezi (npr. *budući muž, bivši ljudi*) mogu se ponašati kao imenice. Imenica se tada izostavlja, a njezinu ulogu preuzima pridjev.

Npr. *Budući* (muž) *je došao posjetiti mladenkine rođake.*

Oni su budućega (muža) *primili vrlo srdačno.*